

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
Приймальна комісія

ПРОГРАМА
фахового вступного випробування
для вступників на навчання для здобуття ОС бакалавр
за спеціальностями
014.03 Середня освіта. Історія, 032 Історія та археологія
(на основі здобутого з освітньо-кваліфікаційного рівня
“молодший спеціаліст”)

Палеоісторія

Вступ до палеоісторії. Періодизація та хронологія палеоісторії. Поняття «палеоісторія». Місце палеоісторії в історії людства. Предмет та завдання історії первісного суспільства. Класифікація джерел. Уявлення про первісність в добу античності, Середні віки на арабському сході, добу Відродження. Великі географічні відкриття і розширення та накопчення етнографічних знань. Зародження еволюційного розуміння первісності. Первісність очима просвітителів. Поява еволюційної теорії та її розвиток. Особливості хронології і періодизації історії первісного суспільства. Геологічна періодизація. Розробка археологічної періодизації. Характер і зміст палеоліту, мезоліту, неоліту, енеоліту, бронзи і раннього заліза, визначення їх хронологічних рамок. Розробка антропологічної періодизації. Сучасні культурно-антропологічні періодизації за типом общин та за типом політичного устрою. Періодизація історії первісного суспільства, запропонована С.П.Толстовим. Періодизація Г.Чайдла. Періодизація Л.Моргана.

Антропогенез. Від перших приматів до появи homo sapiens. Поняття антропогенезу. Дарвін про походження людини. Неодарвінізм та креаціонізм. Мутаційна теорія. Місце людини в тваринному світі, проблема виділення людини із світу тварин. Еволюційна історія приматів. Критерії людини: культурні та біологічні підходи. Перші знахідки решток викопних мавп – дріопітеків, проконсулів, рамапітеків. Австралопітеки: навколишнє середовище, походження, видова диференціація, способи виживання. Поява прямоходіння та знаряддевої діяльності. Homo habilis та епоха обдувай. Прабатьківщина людства. Архантропи (Homo erectus): фізіологічні особливості та різновиди. Розширення ойкумени. Неандертальці та епоха мустьє. Час і місце формування неоантропів (Homo sapien). Фізичний тип неантропа. Виникнення рас та основні чинники расогенезу. Расовий поділ населення Землі в часи пізнього палеоліту-мезоліту. Розселення неантропів і розширення ойкумени.

Соціогенез. Праобщина, раньопервісна та пізньопервісна общини. Джерела до вивчення походження людського суспільства. Зародження і розвиток суспільного виробництва. Найдавніші форми організації австралопітеків, homo primigenius, homo habilis. Праобщина, її внутрішня структура та взаємовідносини між її членами. Перша форма „готового” суспільства – родова община. Виникнення екзогамії та дуальної організації суспільства. Перехід до пізнього палеоліту і завершення процесу становлення людини сучасного типу. Природне середовище часів існування раньопервісної общини. В'юрмське зледеніння та розселення тваринного світу. Соціально-економічні відносини в

ранньопервісної общині. Структура ранньопервісної общини. Структура пізньопервісної общини. Природне середовище часів існування пізньопервісної общини. Соціально-економічні відносини в пізньопервіській общині. Особливості сімейно-шлюбних відносин праобщини. Шлюб і сім'я в ранньопервіській общині. Сімейно-шлюбні відносини пізньопервіської общини. Еволюція сім'ї та шлюбу.

Політогенез. Розпад первісного суспільства та зародження цивілізацій. Передумови розкладу первісного суспільства: поява надлишкового продукту. Диференціація власності, формування сімейної власності, дарообмін і розвиток престижної економіки.

Стародавній Схід

Стародавній Єгипет. Природні умови та географічне положення Єгипту. Періодизація історії Стародавнього Єгипту. Єгипет у період Раннього і Середнього Царств. Особливості економічного, соціального і політичного життя країни. Утворення централізованої єгипетської держави у III тис. до н.е. Фараон та його деспотична влада. Державний апарат, його основні відомства. Система обоження фараона та його влади. Роль жрецтва в суспільстві. Єгипет в період Нового та Пізнього Царств: особливості економічного, соціального і політичного розвитку Єгипту в VII-VI ст. до н.е. Культура стародавнього Єгипту.

Месопотамія. Географічне положення країни. Періодизація стародавньої історії Месопотамії. Проблеми хронології. Месопотамія в архаїчний період. Найдавніші держави Шумеру і Аккаду. Політична історія шумерських міст-держав в ранньодинастичну епоху. Особливості їх соціального розвитку. Політична роздрібленість Месопотамії на початку II тис. до н.е. Піднесення Вавилону. Законодавство Хаммурапі. Політичний устрій Вавілонії. Послаблення Вавілонської держави після смерті Хаммурапі. Месопотамія у період Новоасирійського і Нововавілонського царств. Соціально-економічний розвиток та політичний устрій Ассирійської імперії. Розквіт Нововавілонського (Халдейського) царства за Навуходоносора II. Царювання Набоніда і завоювання країни персами. Вавілонія у складі Персидської імперії. Культура народів стародавньої Месопотамії.

Мала Азія і Закавказзя. Хронологія та періодизація стародавньої історії Малої Азії.

Хеттське царство: соціально-економічний розвиток; формування класових відносин у Малій Азії в II тис. до н.е.; особливості політичного устрою хеттської держави; загибель Хеттської держави у VII ст. до н.е. під ударами "народів моря". Релігія, міфологія та література хеттів. Науково-практичні знання. Архітектура та мистецтво. Держави західного регіону Малої Азії та Закавказзя II-I тис. д.н.е. Троянське царство, його розквіт та загибель. Фрігійське царство, його боротьба з кіммерійцями та ассирійцями. Розпад Фрігійської держави на межі VIII-VII ст. до н.е. Утворення Лідійського царства, особливості його соціально-економічного розвитку та політичного устрою. Ванське царство (Урарту) і держави Закавказзя. Виникнення держави Урарту - Ванського царства. Боротьба Урарту з Ассірією. Занепад і загибель Урарту. Особливості соціально-економічного розвитку та політичного устрою Урарту. Культура Урарту.

Східне Середземномор'я. Аравія. Географічне положення Східного Середземномор'я. Найдавніший період історії Східного Середземномор'я (VIII-IV тис. до н.е.). Нашестя "народів моря". Розквіт Фінікії та Сирії у I тис. до н.е. Утворення Ізраїльсько-Іудейського царства, його розквіт за Давида та Соломона. Південно-палестинські царства Аммон, Моав, Едом. Східне Середземномор'я під владою ассирійських, нововавілонських і персидських царів. Географічне положення і природні умови Аравійського півострова. Північноаравійські племена і ранні державні утворення. Південноаравійські держави, особливості їх господарського життя, суспільного устрою, політичної структури. Значення родоплеменного укладу в їх суспільному розвитку.

Найдавніші цивілізації Ірану. Середня Азія. Географічне положення Ірану та Середньої Азії. Елам і Мідія - найдавніші держави Ірану. «Світова» перська держава у VI-IV ст. до н.е. Особливості соціально-економічного розвитку та політичного устрою Персидської держави у VI-IV ст. до н.е. Причини неміцності "світової" держави Ахеменідів. Стародавні іранські культури. Ранній зороастризм. Середня Азія у III-I тис. до н.е. Утворення Бактрійського царства. Боротьба середньоазіатських племен з персидською експансією і включення їх до складу Ахеменідів. Історичні наслідки ахеменідського завоювання. Середня Азія в складі держави Селевкідів. Греко-Бактрійське царство. Утворення Кушанської держави, її взаємозв'язки з Індією, Парфією, Китаєм. Виникнення Парфянського царства, його експансія на захід.

Стародавня Індія. Географічне положення і природно-кліматичні зони Індостану в давнину. Хронологія та преіодизація староіндійської історії. Виникнення найдавнішої (Індської) цивілізації, основні її центри (Мохенджо-Даро і Хараппа). Індія у «ведійський період». Індія в «буддійський період». Індія в «класичний період». Стародавній Шрі Ланка (Цейлон). Релігійні системи стародавньої Індії: ведизм, буддизм, індуїзм, їх еволюція, соціальна та екологічна етика. Культура стародавньої Індії.

Стародавній Китай. Географічне положення Китаю. Найдавніві китайські держави: Шан-Інь і Західне Чжоу. Китай у період Східного Чжоу. Перша централізована держава в Китаї - Імперія Цін: посилення царства Цін, завоювання ним інших китайських царств і створення першої китайської імперії. Виникнення і розвиток імперії Хань: соціально-економічний розвиток. Політичний устрій. Міжусобиці та загибель імперії Хань. Культура стародавнього Китаю.

Стародавня Японія. Географічне положення і природні умови Японії в давнину. Етногенез населення. Японія доби дзьомо. Зародження раньодержавних утворень (епоха яйої). Поширення в Японії буддизму. Культура стародавньої Японії.

Історія Стародавньої Греції та Риму

Греція в крито-мікенський та гомерійвський періоди (II - початок I тис. до н. е.). Поняття «античність». Хронологічні і географічні рамки античної цивілізації. Відкриття Г.Шлімана та А.Еванса. Хронологія крито-мікенської епохи. Критська (мінойська) цивілізація. «Палацові» держави. Занепад критської цивілізації. Ахейська (мікенська) цивілізація, її головні центри. Структура ахейського суспільства, державне управління. Троянська війна. Дешифрування лінійного письма В. Причини падіння мікенської цивілізації. «Темні століття». Поеми Гомера. Заняття людей гомерівської доби. Структура суспільства. Організація влади та військо. Життєвий устрій.

Архаїчна Греція (VIII-VI ст. до н. е.): політичний, соціально-економічний та культурний розвиток. Рання історія Афінів. Характерні риси афінського поліса. Положення в Аттиці на рубежі VII-VI ст. до н.е. Діяльність Солона і її історичне значення. Старша тиранія: причини і суть. Характер діяльності тиранів. Культурна політика тиранів. Тиранія Пісистрата і Пісистратидів в Афінах. Реформи Клісфена і складання афінської демократії.

Рання Спарта. Спартіати і ілоти. Проблема «Лікургового законодавства». «Архаїчна революція» та її причини. Демографічний вибух. Розвиток економіки. Поява монети. Зрушення у військовій справі (фаланга гоплітів). Виникнення міст в Греції. Формування держави у формі поліса. Основні риси полісного типу державності. Поняття полісного громадянства. Поліс і місто. Автаркія. Розміри полісів. Аристократія і демос. Формування класичного рабства, його основні риси. Велика грецька колонізація: причини, напрями, значення.

Початок класичної епохи. Греко-перські війни. Греція до початку V ст. до н.е. Перська держава Ахеменідів. Причини і характер греко-перських війн. Співвідношення сил. Іонійське повстання. Мільтіад і Маратонська битва. Фемістокл і утворення афінського флоту. Еллінський союз. Похід Ксеркса 480-479 рр. до н.е. і розгром

перського війська. Подальший характер війни. Створення Делоського морського союзу. Останній період греко-перських війн. Кімон і Калліїв мир. Причини і значення перемоги греків.

Державний устрій класичних Афін і Спарти. Афінська морська держава: принципи організації, статус союзних полісів. Розквіт афінської демократії. Органи полісного управління: еклесія, Рада п'ятисот, магістрати (стратегі, архонти та ін.), гелієя. Афінське громадянство і його соціальні прошарки. Аристократія в демократичному полісі. Літургії. Соціальна політика демократії. Метеки. Раби. Відмінність античних демократій від сучасних. Державний устрій Спарти: царська влада, герусія, колегія ефорів, апелла. Принципи організації спартанської «общини рівних». Пелопоннеський союз і його структура.

Греція в другій половині V в. до н.е. Пелопоннеська війна та діяльність Перікла в Афінах. Внутрішня і зовнішня політика Перікла. Боротьба Афін за гегемонію у грецькому світі. Передумови Пелопоннеської війни, її характер, місце в грецькій історії і періодизація. Співвідношення сил, плани воюючих сторін. Основні події першого періоду війни. Нікіїв мир. Війна і ідеологічна криза. Алквіад. Сіцилійська експедиція афінян. Переворот Чотирьохсот. Останній період війни і перемога Спарти. Причини поразки Афін.

Олександр Македонський і початок епохи еллінізму. Східний похід Олександра, його причини, цілі і характер. Кінець держави Ахеменідів. Похід Олександра до Середньої Азії і Індії. Створення світової держави. Характер влади Олександра. Його політика відносно грецьких полісів і підданих Азії. Загальна оцінка діяльності Олександра Македонського. Розпад держави Олександра. Війни діадохів і утворення елліністичних держав. Поняття «еллінізм». Географічні і хронологічні рамки епохи еллінізму. Найважливіші досягнення еллінізму.

Елліністичні держави. Держава Селевкідів. Поліс і царська влада. Єгипетська держава Птолемеїв і роль місцевих традицій в ній. Пергамське царство. Елліністична Македонія. Балканська Греція в епоху еллінізму. Федеративні утворення. Спарта: реформи Агіда і Клеомена. Малі держави еллінізму (Сіракузи, Родос, Понт, Боспорське царство, Греко-Бактрія і ін.). Утворення Парфянського царства. Зовнішня політика держав еллінізму. Їх ослаблення і перехід під контроль Риму.

Культура Стародавньої Греції. Загальне та особливе в розвитку давньогрецької культури (в порівнянні з культурою народів Стародавнього Сходу). Значення спадщини крито-мікенської епохи. Особливості давньогрецької міфології та релігії. Хтонічний і героїчний періоди розвитку міфології. Сліди фетишизму й анімізму. Міфи про виникнення світу і зміну поколінь богів, про походження людства, про діяння героїв. Основні божества олімпійського пантеону. Храми, оракули, основні релігійні свята. Грецький театр і його роль в суспільному житті поліса. Грецькі трагіки і комедіографи: Есхіл, Софокл, Евріпід, Аристофан. Епічна, дидактична і лірична поезія. Зародження любовного роману. Розвиток філософських шкіл: іонійська натурфілософія, орфіко-піфагорейське вчення, Демокріт, Платон, Арістотель, стоїцизм і кінізм. Соціальні утопії. Ораторське мистецтво. Розвиток наукових знань. Видатні грецькі історики: Геродот, Фулідід, Ксенофонт. Грецька архітектура, скульптура і живопис: зміни стилів у різні епохи.

Рання Римська республіка (V-III ст. до н. е.). Встановлення Республіки. Характер республіканського устрою в Римі. Завоювання Римом Італії (Латинські, Галльські, Самнітські війни, війна з Пірром). Причини могутності Риму. Ситуація усередині римського поліса. Боротьба плебеїв з патриціями, її основні етапи. Сецесії. Підсумки боротьби. Нобілітет і вершництво. Державний устрій Римської республіки. Види коміцій. Роль сенату. Магістрати ординарні і екстраординарні. Римсько-італійський союз. Армія часів Ранньої республіки.

Пунічні війни. Політика Риму на Сході у II ст. до н.е. Причини зіткнення Риму з Карфагеном. Екскурс в історію Карфагена. Перша Пунічна війна і її результати. Друга

Пунічна війна. Похід Ганнібала. Військові дії в Італії. Сципіон Старший і перемога Риму. Причини перемоги. Організація перших провінцій. Експансія Риму на Схід. Рим і система елліністичних держав. Союзники і супротивники Риму у грецькому світі. Македонські війни і Сирійська війна. Початок римського панування у Східному Середземномор'ї. Політика Риму по відношенню до Греції. Третя Пунічна війна.

Рим наприкінці II – першої половини I ст. до н.е. Югуртинська війна. Гай Марій і його військова реформа. Боротьба з кимврами і тевтонами. Цивільний конфлікт 100 р. до н.е. Союзницька війна і надання громадянських прав італікам. Перша Мітрідатова війна. Громадянська війна між Марієм і Суллою. Диктатура Сулли. Причини громадянських воєн. Криза римського поліса і її симптоми. Оптимати і популяри. Серторій. Повстання Спартака. Третя Мітрідатова війна. Помпей. Початок політичної діяльності Цицерона і змова Катіліни.

Криза і падіння Римської республіки. Диктатура Цезаря. Початок політичної діяльності Цезаря. Перший тріумвірат: суть і значення. Намісництво Цезаря в Галії. Парфянський похід Красса. «Принципат» Помпея. Громадянська війна 49-45 рр. до н.е. Диктатура Цезаря і її значення для еволюції римської держави. Політичні заходи Цезаря. Березневі іди. Проблема наступника Цезаря. Антоній і Октавіан. Другий тріумвірат. Громадянські війни 30-х рр. I ст. до н.е. Перемога Октавіана та її причини. Підсумки періоду громадянських воєн. Кінець республіканської епохи. Передумови переходу до монархії.

Октавіан Август і народження Римської імперії. Передумови створення імперії: перетворення поліса на середземно-морську державу. Діяльність Августа і встановлення системи принципату. Характер і основи влади Августа. Республіканські структури і зародження бюрократичного апарату. Внутрішня політика Августа. Міжнародне становище Римської імперії. Династія Юліїв-Клавдіїв, її внутрішня і зовнішня політика. Принцепси і сенат. Громадянська війна 68-69 рр. та її наслідки. Династія Флавіїв і її політика.

«Золоте століття» Римської імперії (II ст. н. е.). Династія Антонінів. Війни Траяна. Адріан і перехід до стратегічної оборони. Процвітання Імперії при Антоніні Пії. Принцепси і сенат в II ст. Соціально-економічне становище Римської імперії. Римські провінції, їх статус у складі держави. Перехід до домінування латифундій. Зміни в положенні рабів. Колони. Панівна верства (столична і провінційна знать). Армія в період принципату. Марк Аврелій: перші симптоми кризи. Коммод і кінець династії Антонінів.

Виникнення та рання історія християнства. Релігійна ситуація в Імперії I-II ст. Криза традиційних полісних релігій. Культ імператорів. Розповсюдження східних культів. Іудейський монотеїзм. Релігійно-політичні течії в Іудеї на рубежі н.е. Проблема виникнення християнства. Джерела з історії раннього християнства. Питання про історичність Ісуса. Ісус і іудейський месіанізм. Нове в проповіді Ісуса. Діяльність і вчення апостола Павла. Ранні християнські общини, їх склад і організація. Перша ересь. Гностицизм. Християни і Імперія. Гоніння на християн.

Криза Римської імперії у III ст. Громадянська війна 193-197 рр., її причини і характер. Септімій Север і бюрократизація управління Імперією. Династія Северів, основи її влади. Едикт Каракалли 212 р. Виникнення держави Сасанідів. Кінець династії Северів. Епоха «солдатських імператорів». Основні прояви кризи III в. Загроза розпаду Імперії, різке ослаблення центральної влади, сепаратизм провінцій. Соціально-економічні, політичні, релігійно-культурні аспекти кризи. Початок виходу з кризи.

Встановлення системи домінату. Імперія у IV ст. Причини встановлення системи домінату. Розклад античних структур і визрівання відносин нового типу. Діоклетіан і реорганізація Імперії на абсолютистських початках. Тетрархія. Реформи Діоклетіана. Константин I і завершення формування системи домінату. «Закріпачення» населення Імперії. Перенесення столиці до Константинополя. Релігійна політика Константина. Проголошення християнства державною релігією. Перші вселенські собори.

Аріанство і нікейський символ віри. Римська імперія після смерті Константина. Юліан і спроба язичницької реставрації. Початок Великого переселення народів. Війна з готами. Феодосій. Поділ Римської імперії на Західну і Східну (Візантію).

Падіння Західної Римської імперії. Західна Римська імперія у V в. Ослаблення і відмирання центральної імперської влади. Формування на території Імперії варварських королівств. Розбіжність інтересів церкви і держави. Занепад армії. Захоплення Рима вестготами. Боротьба з гунами. Позбавлення влади Ромула Августула. Королівство Теодоріха.

Народи Західної Європи на периферії античного світу. Етнічна карта Європи в перші століття після Р.Хр. Кельто-германо-слов'янський регіон. Значення кельтської культурної традиції. Господарське життя і суспільний лад стародавніх германців згідно зі свідченнями римських авторів та за археологічними знахідками. Характер землекористування. Права на землю. Поява майнової нерівності і соціальної диференціації. Еволюція общини. Політичний устрій стародавніх германців. Форма організації влади. Вождівства і племінні союзи. Роль військової аристократії і дружини. Проблематика етногенезу в контексті історії давніх германців. Релігійні вірування давніх германців. Формування племінних союзів. Виникнення нових народностей.

Культура Стародавнього Риму. Загальне та особливе в розвитку давньоримської культури (в порівнянні з культурою Стародавньої Греції). Вплив культури інших народів: етрусків, греків, «варварів» та ін. Особливості давньоримської міфології і релігії. Жрецькі колегії. Культ предків. Історичні перекази. Свята, театральні вистави і гладіаторські бої. Розвиток римської літератури: Лівій Андроник, Плавт, Теренцій, Лукрецій Кар, Катулл, Тібулл, Проперцій, Вергілій, Гораций, Овідій, Петроній, Сенека, Марціал, Ювенал, Апулей, Клавдіан, Намаціан, Авзоній, Симмах і ін. Розвиток філософських шкіл: римський стоїцизм, епікурейство, кінізм, неопіфагореїзм, гностицизм, неоплатонізм, християнська філософія. Лукрецій Кар, Цицерон, Сенека, Епіктет, Марк Аврелій, Плотін, Лактанцій, Іоанн Златоуст, Августин та ін. Ораторське мистецтво. Панегірики. Розвиток наукових знань. Катон, Варрон, Пліній Старший, Цельз, Гален, Клавдій Птолемей та ін. Досягнення юридичної науки. Кодекс Феодосія. Видатні історики: Саллюстій, Тіт Лівій, Тацит, Светоній, Діон Кассій, Євсевій та ін. Римська архітектура, скульптура і живопис: зміни стилів в різні епохи. Найважливіші пам'ятки монументального будівництва: Пантеон, Колізей та ін.

Рекомендована література

1. Балух В.О., Макар Ю.І. Історія Стародавньої Греції: Курс лекцій. – Чернівці, 2001.
2. Балух В.О., Коцур В.П. Історія Стародавнього Риму: Курс лекцій. – Чернівці, 2005.
3. Балух В.О. Історія античної цивілізації: У 3-х т. – Чернівці, 2007. – Т. 1. Стародавня Греція.
4. Балух В.О. Історія античної цивілізації: У 3-х т. –Чернівці, 2008. – Т. 2. Стародавній Рим.
5. Балух В.О. Історія античної цивілізації: У 3-х т. –Чернівці, 2008. – Т. 3. Практикум.
6. Кадеєв В. История Древней Греции и Рима. Курс лекций. – Харьков, 2006.
7. Крижанівський О. П. Історія Стародавнього Сходу. Курс лекцій. – Київ, 1996.
8. Крижанівський О. П. Історія Стародавнього Сходу. Підручник. – Київ, 2002.
9. Станко В.Н., Гладких М.І., Сегеда С.П. Історія первісного суспільства. – К., 1999.
10. Тищик Б.Й. Історія держави і права країн Стародавнього світу. – Львів, 2001.

Питання з історії Стародавнього світу

1. Походження людини (антропогенез).
2. Формування людини сучасного фізичного типу.

3. Походження суспільства (соціогенез).
4. Первісна община.
5. Розклад і занепад первісного суспільства: епоха політогенезу (становлення політичної влади і держави).
6. Стародавній Єгипет.
7. Стародавні держави Месопотамії.
8. Державні утворення Передньої Азії та Близького Сходу.
9. Держава Ахеменідів (Перська імперія).
10. Стародавня Індія.
11. Стародавній Китай.
12. Цивілізація стародавнього Криту.
13. Ахейська (мікенська) Греція.
14. Гомерівський період (XI–IX ст. до н.е.).
15. “Архаїчна революція” й зародження грецького полісу.
17. Формування полісного ладу в Аттиці.
18. Стародавня Спарта.
19. Греко-перські війни.
21. Афіньська демократія й спартанська олігархія як політичні системи.
22. Пелопоннеська війна. Криза полісу й кінець незалежності Греції.
24. Держава Олександра Македонського та її розпад.
25. Елліністичні держави.
26. Культура Стародавньої Греції.
26. Перші цивілізації в Італії.
27. Рим у царську добу.
28. Рим та Італія наприкінці VI – першій половині III ст. до н.е.
Завоювання Римом Італії і створення федерації.
29. Боротьба Риму з Карфагеном.
30. Експансія Риму у Східному Середземномор’ї.
31. Загострення соціальних протиріч у римському суспільстві наприкінці II – у першій половині I ст. до н.е..
32. Падіння Римської республіки.
33. Рання Римська імперія. Принципат.
34. Криза в Римській імперії у III ст. н.е.
35. Пізня Римська імперія. Домінат. Падіння Західної Римської імперії.
36. Культура Стародавнього Риму.